

МАЙБУТНЄ КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ СПРАВИ ЗА АУДИТОМ

Основним індикативним фактором соціально-економічного стану держави є державний фінансовий контроль, який в умовах розвитку ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності, охоплення приватизацією різних галузей потребує суттєвого вдосконалення. Його розвиток нерозривно пов'язаний із вирішенням актуальних завдань в економіці України — збільшенням обсягу виробництва, зниженням собівартості продукції, підвищенням продуктивності праці, виявленням і використанням внутрішньогосподарських резервів.

Саме тому на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів "Відкритість, дієвість, результативність", у частині підвищення ефективності державних фінансів, уряд активізував роботу щодо розроблення детального плану конкретних заходів, спрямованих на якісне підвищення дієвості державного фінансового контролю. В результаті 24 липня на засіданні Кабінету Міністрів України було схвалено Стратегію розвитку державного фінансового контролю, що здійснюється органами виконавчої влади протягом 2003 — 2004 років, основні заходи щодо виконання якої передбачають і запровадження нових, ефективніших форм фінансового контролю, які посилять профілактичну спрямованість контролю з боку держави і дадуть змогу поступово перейти від контролю, який здійснюється після завершення фінансово-господарських операцій, до контролю, що запобігає порушенням при використанні бюджетних коштів. У першу чергу мається на увазі широке запровадження в практику контрольно-ревізійної роботи аудиту ефективності.

В Бюджетному кодексі України за Державною контрольно-ревізійною службою закріплена нова роль — зовнішнього контролера та аудиторів фінансово-господарської діяльності. Аудит ефективності — це форма контролю, яка являє собою сукупність статистичних, ревізійних і аналітичних дій, спрямованих на визначення рівня ефективності державних вкладень при реалізації запланованих цілей, встановлення факторів, які перешкоджають досягненню максимального результату при використанні визначеного обсягу трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних ресурсів.

Відповідно, головною метою аудиту ефективності є визначення слабких місць в організації виконання державних програм, впливу цих недоліків на досягнення запланованих цілей та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних ресурсів.

Виходячи з цього поняття та головної мети аудиту, основні його завдання такі:

- визначення дійсного стану виконання державної програми;
- виявлення упущень і недоліків адміністративного, нормативно-правового та фінансового характеру, які перешкоджають своєчасному і повному виконанню державної програми;
- визначення рівня впливу встановлених упущень і недоліків на якість виконання державної програми (ефективність використання державних ресурсів);
- оцінка доцільності подальшої реалізації державної програми, обґрунтування пропозицій щодо її припинення чи забезпечення своєчасного та повного виконання із залученням оптимального (або додаткового) обсягу державних ресурсів.

Аудит ефективності на відміну від ревізії, по-перше, не є формою суто фіскального контролю, бо його основне завдання не зводиться до виявлення фінансових порушень і розкрадань, встановлення винних у цьому осіб та притягнення їх до відповідальності; по-друге, є більш функціональним, ширшою формою контролю, яка може включати в собі і ревізійні дії.

Ця обставина, з одного боку, є перевагою аудиту ефективності над ревізією, яку проводять державні органи, і дозволяє залучати керівників та інших працівників об'єктів контролю до пошуку слабких місць у виконанні ними державних програм.

Дослідженню методами аудиту ефективності передусім підлягають такі питання:

- Чи були техніко-економічні обґрунтування бюджетної програми реалістичними і сформульованими таким чином, що давали змогу проводити роботу?
- Чи були інші способи досягнення мети бюджетної програми?
- Чи немає вузьких місць у правовому і адміністративному забезпеченні виконання бюджетної програми, яких можна було б уникнути?
- Чи є застосовані методи роботи найбільш раціональними?
- Чи немає необґрунтованого дублювання обов'язків виконавцями бюджетної програми?

- Чи доцільно було виконувати певну роботу в ході виконання бюджетної програми?

- Яка якість наданих послуг (виконаних робіт, придбаних товарів)?

Разом з тим, у ході аудиту ефективності поглиблено досліджуються операції, які мають ознаки нерационального, неекономного використання бюджетних коштів, зокрема:

- використання бюджетних коштів на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням;
 - придбання необхідних товарно-матеріальних цінностей (робіт та послуг) за цінами, які перевищували ціни у регіоні на ідентичні товари (роботи, послуги) на час здійснення господарської операції;
 - придбання необхідних товарно-матеріальних цінностей, які не можуть бути використані на заплановані цілі з причин: придбання їх у кількості, яка перевищує потреби і нормативні запаси; придбання морально та фізично застарілих цінностей або таких, що мають прострочені терміни використання; відсутність сертифікату якості або документації щодо їх застосування;
 - попередня плата необхідних товарів (робіт та послуг), яка спричинила дебіторську заборгованість на строк не більше одного місяця, якщо інше не передбачено законодавством;
 - оплата видатків, які не є першочерговими, за наявності кредиторської заборгованості по захищених статтях видатків бюджету;
 - капітальні вкладення в програми і проекти, які не реалізовані і припинені через втрату актуальності чи недостатнє фінансування;
 - видатки на утримання основних засобів, які не використовуються або використовуються частково;
 - непропорційне фінансування взаємопов'язаних видатків, від яких залежить надання належних послуг.
- При наявності таких операцій ревізор вивчають зазначені видатки методами аудиту ефективності на предмет виявлення причин їх здійснення (чому так сталося, як ці недоліки впливають на виконання державної програми, чи можливо ці недоліки упередити на майбутнє), а також одержують від посадовців осіб об'єкта контролю пояснення та/або розрахунки щодо доцільності проведення цих видатків.

Л. ВЕРЕЩАГІНА, начальник контрольно-ревізійного відділу в м. Славутіч